

AUSPICE DEO!

DISSERTATIO POLITICA

De
SUBDITIS

Eorumque

OFFICIIS PRÆCIPUIS,

Quam

CONSENSU ET ADPROBATIONE AMPLISS. FACULTATIS PHILOSOPH. IN FLORENTISSIMA ACADEMIA CHRISTINEA

S U B P RÆS I D I O.

VIRI Clarissimi

DANIELIS ACHRELII

Eloqven. Professoris Publ. PROMOTORIS
sui colendi

Pro Magisterii Gradu

Publico examini modestè submittit

ERICUS P. HUMBAU

NERICIN S.

Horis locog̃ consuetis ad diem 13. Maij 1685.

A B O Æ,

Excusa à JOHANNE Winter/ S:R:M:tis
in Finlandia Typographo.

S:æ R:æ M:^{tis}
CONSILIARIO

Nec Non
Collegii Regiæ Cameræ

P.RÆSIDI

Illusterrimo & Excellentissimo Domino,

Dn. CLAUDIO
FLEMING/

Libero Baroni de Liebelis/ Domino in Her-
manzarij/ Liung/ Boo/ Thyninge & Aspnås/ &c.

Domino & Mecenati suo gratiosissimo

Salutem, Prospexitatem & Annos!

ILLUSTRISSE BARO, DOMINE GENEROSISSIME.

Uum cuique munus respondet,
unde magna à minimis haud spe-
randa, qvippe nec araneus jugum,
nec formica ut ut laboriosa ara-
trum patitur. Naturæ discrepantia diversa
infert animalium opera, ex qvibus variæ fluunt
utilitates mortalibus offerendæ. His enim
qvædam brutorum victum & amictum mini-
strant, qvædam jucunditatem & oblectatio-
nem creant, qvædam ferendo oneri inser-
viunt. Magnum illud mundi miraculum ho-
mo pro indolis genijqve diversitate dissimilia
promit naturæ dona, hic Martis fulgura exhi-
bet, ille Phœbi splendorem intuetur, hic Dœ-
dali artes, ille Musarum elegantiam maxima-
cum admiratione inspicit. Ex illorum omni-
um

um amænitate qvisqve fructum carpit suopte
ingenio congruum. Minervæ Palatia ego mul-
töties admiratus non alia ex illis qvam subob-
scura hæcce potui decerpere lineamenta; sci-
licet divino auxilio suffultus superiorumqve
nutu excitatus materiam hanc Politicam pu-
blici juris facere decrevi. Quem exiguum
ingenij fætum in manus tuas, Baro Illustrissi-
me, tradere nequaquam auderem, si argu-
menta persuasoria hæsitantem animum non
sublevassent. Munus hoc Generoso pectore
Tuo fateor indignum, infirmis tamen ingenij
mei viribus haud impar,& ut supra illas nil ad-
gredi liceat, ita qvidqvid hic reperiatur infice-
ti mutuæ excusationis pallio tegere dignetur
tua clementia. Ad tantum nunc procedo Me-
cænatem, qvi non solum Majorum gloriâ cla-
rus Martisqve insignijs coronatus, verum
etjam studiorum celebritate maxime nobilis
salutatur, unde ejus erga ingenuos eorum se-
ctatores singularis innotescit favor, viget no-
men, splendet fama vel propter egregia gene-
rosi animi specimina Regi & Patriæ præstita,
vel benignitatem suis alijsqve inferioribus
collatam. Sub tuo qvasi umbone, Domine
Gratiosissime, me natum educatumq; profite-
or omnesq; ferè meos sub tua tutela sustenta-
tos

tos, qvos tua haud levis beneficiorum aura
non semel tetigit. Qvibus rationibus onu-
stus tam celebre Nomen Tuum adfigere teta-
vi, qvi mos licet hodierno tempore videatur
exolescere, placuit tamen heic eundem reser-
vare, ut vel grati animi scintilla exinde emi-
care possit. Serena igitur fronte accipias qvæ-
so tenues hosce labores & me inter clientes
tuos anumeres. Supremus rerum huma-
narum arbiter, qvi Illustissimum Baronem ad
tam celsum evexit honoris fastigium, velit
eundem cum illustri familia diu servare inco-
lumem, ut vivat Deo honori, Regi, Patriæ,
sibi suisqve & alijs multis insigni commodo,
qvod ex animo vovet.

Tuæ Celsitudinis

Humilimus cliens

E. *Humbla*
Nericius.

Præfa-

Voluntatem suos interdum transgre-
di cancellos, hoc est, aliqua adpete-
re, quæ ritè non potest consequi,
testantur Philosophi, confirmat ex-
perientia rerum Magistra. Quippe aliis ho-
norem sectari, aliis divitias congregare, ali-
us virtutem & doctrinam in summo gradu
querere satagit, cui tamen varia occurrunt
impedimenta, optatum successum negantia.
Quid fortuna minus secunda, quid ingenij tar-
ditas, quid patriæ natura, quid vilis educatio,
quid magnum illud obstaculum egestas secum
trahant, profitentur illi, qui earum fatis im-
plicati ardoris desiderij eventum inspicere non
sustinent. Hisce spinis infestatus fuerat et-
jam noster conatus, imò, etiamnum est, adeò
ut propositam metam nostro voto congruā non
sine molestia attingere possimus. Prodeunt ta-
men, lector benevole, lucubrationes nostræ quo ad
inventionem nequaquam rare; interim ta-
men requirit materia hæc acutum satis judici-
um, quod apud nos fatemur exiguum. Qua-
propter materiæ sublimitas simul & eruditum
seculum nos à proposito potuerunt avocare, si a-
lia incitamenta perculsum animum non ere-
xissent. Comicus ille styli elegantiæ & sermo-
nis puritate clarus Terentius jucundum nobis
in

in hac re exhibet consilium: Qyoniam, inquit,
id fieri, qvod vis, non potest, velis id, qvod
possit. Itaque subditorum conditiones qua
fieri potest, industria representare conabimur
tractatū ipsum in duo dividentes membra, prius
subditorum continet delineationem, posterius
eorundem complectitur officia. Ab eis omni-
bus justam, ubi opus est, expectamus excusatio-
nem. Auctorum nomina, quorum operā usi-
sumus, diligenter annotavimus, ut nostra
ab alienis separentur. In nominis enodatione
si quae desiderantur, veniam optamus. In parte
prima multa esse intacta ulero fatemur, quae
presentem materiam uberior illustrarent,
si justa magnitudine essent prolata, nec pars
secunda omnia comprehendit momenta ibi con-
sideranda, sed tantummodo præcipua. Tem-
poris enim angustia & prolixitatis evitatio ta-
lia excluserunt. Si quedam minus cocta atque
polita irrepserint, illa cuncta lectoris candor, no-
stris temporis mitior aura & provectionis etas
benedicente Deo aliquando emendabunt. Tu-
um nunc est, lector bene vole, simplices hasce
pagellas non in deteriorem torquere sensum,
sed eas in meliorem, quod dicitur, partem in-
terpretari, nobisq; ut solitus es, favere, quo no-
mine nos invidiae morsus flocci faciemus, cum
bonis placere sufficiat, Vale!

*In
Virum ad prime ingeniosum*

D. ERICUM HUMBLA Nericum,
Philosophiae CANDIDATUM meritissimum, pro
Gradu, de subditis & eorum obligatione dispu-
taturum; Amicum suum perdilectum,

ERICUS HUMBLA, Ne:

Per Anagram.

CUR HABES? LUMINE.

Sculpere dum didicit, differt
quid lumen ab umbra,

Humbla ERICUS ovans,
LUMINE sic radiat!

CUR hoc HABES? Curis red-
dunt sua præmia Musæ.

Civis eris Patriæ NEc vafer.
Hisce vale.

Gratulabundus scripsit

ELIAS ZYLQ-QUINQ

Med. Doct. & Prof.

QVOD

QVOD BENE VERTAT MEMBRI PRIMI.

CAPUT I.

*Ichnographiam subditi ethymologicam si-
mul & ambiguum ejusdem construc-
tionem proponens.*

Nvaluit per multa retro secula mos non spernendus in omni materia describenda prius nominis postea rei ipsius adgredi tractationem, impossibile enim antiquis visum realem sibi adqvirere cognitionem verborum circumstantijs non probe perspectis, qvod hodierna quoque veritas ambabus amplectitur ulnis. Simile quid imitari praesenti negotio non alienum prorsus videtur. Tractatus hic in duo membra divisus duplicem quoque amat descriptionem nominalem, prior subditi emphasin posterior officij fontes declarabit. Nomen subditus verbo composito subdere suam debere originem extra omnem dubitationis aleam esse existimamus, ab illo enim subditius, subditivus & subditus jure derivata judicantur

cantur. Subdere primam agnoscit significationem subjicere, ut ignem subdere, secundā substituere, ut Cic. in Epist. Teroga in Hircij locum me subdas. Livius alicubi dixit: *ignem ac materiam seditioni subdere*, sensuque metaphorico augere intellexit. *Subdere calcar equo*, Ovidius. Subditus autem exinde mutuatū nomen puerō alieno applicatur, qui genuini filij locum occupat, in hunc modum Sostrata Terentiana de suo præsagit filio Heavt. Act. V. scen. III. v. II. *Non vides, quantum mali ex eare excites? subditum se suspicatur.* Si furtivo & clanculario modo fœtus alienus assumitur & pro vero ac genuino vindicatur, subdi & supponi dicitur. Subditus aliás adpellatur, qvi alterius plenariæ potestati subjacet, ita ut subditus idem ac subjectus audiat, qvod proprius ad nostrum institutum pertinet. Huic sententiæ sese opposuere viri non vulgares tollendo plane ei nomini talem vim, qua subjectum denotet, inter qvos eminet Casparus Scioppius in libro, qvi Infamia Famiani inscriptus est: *Subditus, inquit, non usurpatur pro eo, qvi est sub alicujus ditione & imperio, alicui subjectus.* Nam subdere est dare in alterius locum. Nec minori studio nobis resiste-

re conatur Antonius Schorus in locutionibus
 lingvæ latinæ, ubi gravi ferula castigat eos o-
 mnes qvi prædictam emphasisin vocabulo sub-
 diti adscribunt, & hoc qvidem verbis proli-
 xioribus qvam annotari possent, sed cum ar-
 guta valde sint, propria ipsius adfigere libuit:
Lingvæ latine imperiti, ait, *ijq;e præsertim, qvi*
optimorum auctorum non sunt studiosi, hoc no-
mine significant eos, qvi subjecti sunt domini-
nis aut principibus: sed qvam inscite illi sci-
unt, qvi intelligunt, non notari (illos) eo no-
mine sed alijs, quæ omnino vulgus ignorat.
 Hæc ille, qvi postea nomina iusta eorum sub-
 sternit in qvos dominium exercetur, nimi-
 rum posse eos in foro latino merito: Vecti-
 gales, stipendiarios, clientes salutari non vero
 subditos. Ad illas objectiones respondere
 possumus: Qvamvis subditi vocem cum ca-
 su secundo construi apud auctores classicos vix
 repereatur, in scriptis tamen Philosophicis
 sano sensu tolerari potest. Qvippe magnum
 sane discrimen est inter stylum oratorium
 & philosophicum, hic multa admittit, qvæ
 alter ferre non potest, nam periphrasibus
 multis in lectione classicorum auctorum
 fundatis commode utitur orator, Philosophus

autem locutionibus ad enucleandam rem magis pertinentibus, sic termini Philosophici periuntur varij, blando Rhetori valde ingratii. Magna apud eruditos movetur controversia de constructione vocis subditi cum casu hoc secundo, quæ heic locum sedulò exspectat. Conjectura de vocabulo illo circumfertur: an ad classem substantivorum vel adjективorum referendum sit? Authentia Romana aliquo modo adjективum amplectitur, neutiquam substantivum, hinc cum tertio casu rectius conjungitur ut apud Tibullum:

Vidit ut inferno Plutoni subdita regna,
Et Persius hunc in modum fari pergit:

Unde datum hoc summis tot subdite rebus.
Quin & sanctis patribus haec constructio arri-
sit, ut vel unius demonstrat testimonium vi-
delicet August. lib. 3. de Trinit. Cap. 3. *Si pe-*
nnes sapientes sancteque & perfecte Deo subdi-
tos, sit principatus & regimen rerum huma-
narum. Etsi huic auctoritati debilitas quædam
inest, ad commodum tamen nostrum aliquid
confert. Imo erudite Scioppius in judicio
de stylo Hist: *Novum est, inquit, subditos ali-*
cujus pro subditos alicui & subditos tuos pro
subditos tibi dicere. Sed ut adhuc adcuratius
tanta

5

tanta tollamus obstacula nobisqe penetrabilis patefacit via, ad genium lingvæ vernaculæ refugium capiendum, quemadmodum illa Konungens Undersåtare loqui s̄evit, ita etiam Politicus subditos Regis vel principis & scribere recte & quotidiano sermoni inserere valet, cujus rei manuductionem adfert Clariss. Vorstius in latinitate merito suspecta Cap. 27. Subditi vocabulum strictæ sumptum plebejos tantum, late vero omnes involvit & magnates & inferioris conditionis cives.

CAPUT II.

*Etymologicum & equivocum officij
scrutinium breviter exhibet.*

Officium primas radices verbo efficere adtribuit, unde officium quasi efficiū nominaverat Donatus ab eo, quod queritur quid efficere in eo unumquemqz convenias pro conditione persone. Officij nomine veniunt homines ipsi videlicet officiales de quibus jurisconsulti. Romanorum interpres Svetonius in vita Ner. Cap. 15. idem quoque innuit his verbis: *De quibusdam rebus rationes ad senatum missas, præterito quaestoris officio; per quod ipse quaestor indigitatur.*

Nec non idem in vita Vespasiani hunc in modum pergit: *Deinde pelleatis epistolis, officiorumque omnium breviarijs, hoc est, omnium qui Palatinis officijs fungebantur.* Officium quoque hominum frequentia audit, quae sese praesentes sistunt vel in conventibus natalitjis, vel sponsalibus, vel nuptialibus, vel funerum sepulturis, ut abunde testatur Svetonius Cap. 25: *Liviam Orestillam C. Pisoni nubentem cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperavit.* Processui funebrali illud Petronij applicamus, quod sic habet: *ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem supremo, mandaverunt officio, id est, corpus demortuum terrae gremio imposuerunt.* Officium etiam beneficium sonat, quo proximo cuncta bona praestamus, quod cum jure divino & naturali eleganter cogruit, talis officij significatio frequentissima est apud autores. Mea in te omnia officia constabunt. *Officia meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare qui contulit:* false differit Cic. de Amicitia. Ultimo denotat officium perfectum obsequium & plenam rei cuiusdam administrationem vel uni utpote regi aut principi convenientem, quo sensu Cæsar

7
Lib 3. Cap. 5 hæc profert verba: *sotitamen officio maritimo M. Bibulus præpositus cuncta administrabat*; vel pluribus ut parentum in liberos, servorum in Dominos & subditorum in magistratum Politicum, nam ut uxor omni honestatis officio est viro alligata, ita etiam Subditi civili potestati varia præstabunt officia, ut paulo enucleatus infra dicetur.

CAPUT III.

Subditorum statum dulcem cum legibus habere symphoniam adprobat.

Hactenus circa nominalia vagati, nunc ad realia pergemus. Et ut assertio nostra firmitiori stet tali, paucis civium declarabimus subjectionem legibus esse consentaneam. Nam quemadmodum olim hæc doctrina varijs oppugnata fuerat modis à perniciosissima Pharisæorum secta, qvæ Magistratum Romanum summo studio labefactare seseque ut subditum non agnoscere cupiebat, ita etiam in moderni adversarij, Pontificij scilicet & Anabaptistæ reliquique plures summæ potestati auctoritatis aliquid detrahere diligenter adlaborant. Accedunt præterea Politorum quo runda scripta calumniarum plena in potesta-

tem civilem ut : Bruti, Rossæi, Buchcanani,
 Hottomanni, Bucheri, Althusij, aliorumqve,
 qvorum deliria colligit vivisqve depingit co-
 loribus Arnisæus in tractatu de Auctoritate
 principum Cap. 1. pag. 2. 5. ad qvem benevo-
 lum lectorem transmittimus, cum temporis
 ratio cuncta inserere non persuadeat. Subdi-
 tos Politico ordini esse obligatos luculenter
 adprobat jus divinum pluribus in locis qvam
 brevitas allegare permittit, potiora tamen lo-
 ca feligere conductit, huc spectat illud Apo-
 stoli: 1. Pet. 2. v. 13. *Proinde subditi estote cui-*
vis humanæ creaturæ propter Dominum, sive
Regi, tanquam præcellenti: sive præsidibus, ut
qui per eum mittantur ad vindictam quidem
nocentium, laudem vero recte agentium. Quo-
niam sic est voluntas Dei, Nec non aliud Rom.
13. v. 1: Omnis anima potestatis supereminen-
tibus subdita sit. Non enim est potestas nisi à
Deo. Hæc argumenta luce meridiana sunt
clariora divinitusqve inspirata; non erubescit
tamen hæreticorum audacia multa eis obji-
cere spuriasqve cavillationes obtrudere, qvæ
numero plures sunt, duas tantum tangemus
præcipuas palmariasqve ab ipsis salutatas. Pri-
ma sic habet: Constituens prius & superius est

constituto, subditi vero constituunt reges & principes, E. sunt constitutis & priores & superiores. Major ipsis clara videtur, minoris probationem à communi principum electione deducunt. Verum enim vero si rem altiori mentis indagine confixerimus, dilucide patet, & majorem & minorem falso niti fundamento. Non omnis constituens dignior est constituto, qvod vel exemplo declarari potest, sic cardinales hodie Papam constituunt, illo tamen propterea non sunt superiores. Qui constituit aliquem infra se vel sibi inferiorem, ille constituto est excellentior, at subditis illud non competit, ergo falsa manet ipsorum conclusio. Subditi tamen principum electioni liberalem præbent adsensum, eosque profitentur supra se esse ad illud Majestatis fastigium erectos. Turpius vacillat assumptio, qvæ constitutionem Regis voluntati & arbitrio populi adscribit, qvam Deus sibi vendicat, unde in sacris ut i. Sam. 12. v. 13. Ibid. 8. v. 5. Dominus constituit regem super vos, utitur tamen vicarijsut Samuele Saulum constitente. Notatu dignum & hoc censetur, qvod profanæ historiæ testantur multos principes ferro sibi imperium adquisivisse invitis subditis, ex so-

lo autem ipsorum præscripto nullos jure fuisse constitutos. Objectionis loco offerre quoq; solent Eliam Prophetam, qui ut subditus præter voluntatem regis Achabi Sacerdotes Baaliticos trucidavit, existimantes ea ratione extolli posse subditorum potentiam obsequiumque diminui, sed frustra. Quidam zelus Propheticus: ac instinctus divinus in eo facto est agnoscendus, qui ad potestatem ordinariam confirmandam trahi nequaquam potest, neq; regem laedere decrevit Propheta, sed idolorum cultores. Itaque nullo obstaculo nobis est illa objectio, propterea conclusionis loco adfigenda ponderosa Arnisi verba De Autorit. Principum Cap. i. pag. 9: *Nunquam in sacris literis potestas populo data est in reges; cum: Ipsam et perfectissima omnium subjectio suo commodo non careat, ut scite Conringius De civili Prudentia Cap. 5.* Fulcro stabili juris naturalis etiam fundatur subditorum obligatio summae potestati debita, generale enim fœdus societatis humanæ est regibus obedire. Natura abhorret a gubernatione æqualium, nam par in parem difficulter obtinet dominium, multo minus inferioris sortis homo superiori dominatur. Liberi naturali inclinatione

tione obligantur parentibus, ut subditi regibus, qvi Patres patriæ ab antiquis nuncupati sunt. Historiæ insignes bene multæ exemplis illorum scatent, qvi proprij sangvinis effusione m̄ p̄ riæ amorem prodiderunt, unde illud vulgare:

Dulce & decorum est pro patria mori.

Rex & patria metaphorice valent ut caput & corpus. Si corpo is tanto flagrabant amore, qvanta qvæso capit is arderent cupiditate, qvod corpus totum longe antecellit. Nec remoram nobis creat illorum instantia, qvi regem tutorem potius quam patrem volunt, cum pupillus tutori suo obligetur qvamdiu sub tutela ejus versatur, Respublica autem perpetua indiget tutela, cuius tutorem agit rex, propterea firma ei adhærebit necesse est. Jus civile obligationem subditorum urget, ut in lege nostra svecana Konungebalken Landzlagen Cap. 2. videre est, ubi hæc habentur: Alla och the som i Rytte hans (scil. Regis:) bnygga och Boa/ äga och skulo honom lydno hålla/ budh hans stända / och til tiänisto vara. Subditos ergo omnem reverentiam principi debere, inclinat natura, Iuadet ratio, confirmant leges.

CAPUT. IV.

Σχιογεαφίας Subditorum realem & gene-
ralem eorundem divisionem iH
insinuat.

REmpublicam duabus constitui partibus, imperantibus simul & obedientibus unanimis adprobat Politicorum consensus ab ejusdem definitione erudite haustus. Posterior pars ulteriore nobis creabit molestiam, ut promissum iusta impleamus perfectione. Ex Arnisæo substratam materiam sic delineare placet : *Subditi sunt partes Reipubl. quæ, summae potestati quo ad omnia sua obligantur, pro quo omnibus juribus & privilegijs vicissim fruuntur.* Genuinos subditos præcipue intelligi ipse in opere suo fatetur, ut illud quoque ex ipsa definitione erui possit. Generis titulum partes Reipubl. obtinent, ut excludantur qui in totum de ea non participant, ut peregrini & incolæ, quamvis Bœclerus Instit. Polit. Lib. I. Cap. 6. illos quoque subditorum nomine insigniri posse autumat, quamdiu in civitate morantur, quod ratione obligationis quidem procedit, ratione vero privilegiorum & præmiiorum non, ut ipsem exponit: *aque illi (peregrini) civili imperio obligantur (quamdiu*

diu in civitate agunt) non aequo civilis beneficio
fruuntur. Et illud definitioni nostrae è dia-
metro repugnet, qvare veris subditis annu-
merari non debent. Civem & subditum à
multis confundi certum est, in qva sententia
notatus est Bodinus, verum distinctionem e-
vincit satis claram Reipubl. civitatisqve diver-
sa definitio à Politicis adhibita simul & nomi-
nis utriusqve duplex emphasis, subditus enim
actualem subjectionem designat, civis non
item. Vide Arnisæum. De Republ. Cap. 5. Sect:
5. posse tamen aliquo modo coincidere pro-
bable videtur cum apud Politicos passim pro
synonymis habeantur. Veterum cives ijdem
fuerant ac nostrorum subditi, qvorum nomen
recens est & propterea inventum usuqve rece-
ptum qvod Magistratui summo aptius respon-
deat quam civis, ut Bœclerus meminit: *Hinc*
nata apud juniores subditorum appellatio, qui
imperantibus responderent. Veteres enim ci-
vis voce contenti erant: eaquo modo latius, ut
imperantis parentesqve comprehendenderet; modo
adstrictius de parendi conditione utebantur.
Hæc civis & subditi differentiam & conveni-
entiam luculenter adornant. Anxiæ defi-
nitionis inquisitionem sponte omittimus,
cum

cum eam potiori jure descriptionis quam perfectæ definitionis elogio exornari posse existimemus. Jura & privilegia subditis concessa exprimit non solum iustitia distributiva, quæ eis præmia oneraque publica imponit, juxta proportionem Geometricam, verum etiam commutativa in contractibus pænarumque irrogatione æqualitatem servans juxta proportionem Arithmeticam. Varie à varijs constituisolent subditi, alios origo & nativitas facit, alios domicilium, ut Georgius Schönbörner in politicis Lib. 3. cap. 34. disserit, licet Bœclerus Instit. polit. lib. 1. cap. 6. contrarium fvat & tres instituit modos obtinendi iura civitatis: 1. *nativitatem* 2. *olim manumissionem*, 3. *cooptationem in civitatem*. Subditi generaliter in tres dispescuntur clasles secundum mentem Arnisæi: *Quicunque ergo in Republ. vivunt, aut peregrini sunt, aut incolæ, aut indigene & veri subditi.* Generalem hanc diximus divisionem, quia alia subsequetur specialior instituto nostro magis proficia; de peregrinis ergo & incolis non nisi indirecte agemus, cum prolatæ definitio primario illos non tangat. Antiqui peregrinum hostem vocabant. ut aliis exceptis Var-

ro Lib. 4. de Ling. Lat. perhibet: *Hostis*, in-
qvit, verbo significabant peregrinum, qvi suis
uteretur legibus, nunc dicunt eum, quem tum
dicebant perduellem. Hoc loco peregrinus
est qvi vel mercimonij vel studiorum & expe-
rientiæ causa in exoticis degit oris, & subdi-
ti nomen proprie loquendo obtinere non
potest, ut præclare Arnistæus Tom. 1. cap. 12:
Nos peregrini nomine intelligimus hospitem, qvi
in aliena versatur Republ. ubi nec domicilium
habet, nec reipublicæ pars est. Peregrinos è
patria arcendos voluerunt multi propter va-
ria incommoda, qvæ secum apportant, qvam
opinionem fovisse fertur Lycurgus celebris
Lacedæmoniorum legislator. Adjungendus
qvoqve est Solon & perplurimi alij, qvi mo-
rum depravationem, pacis interitum, legum-
qve Rerumpubl. labefactionem, imo, alia
noxiâ à peregrinorum receptione dimanare
statuerunt. Contra vero illos admiserunt, qvi
artium introductionem, militare præsidium,
mercimonij utilitatem, patriæq; culturam in-
spexere sicut Alexander Magnus urbem Ale-
xandriam ad Nili ostia sitam peregrinis inple-
vit. In tali tamen occasione caute ambulandū
& ut rem verbo complectamur, concludi-
mus

mus : Peregrinos in Republica esse tolerandos
 svadet nobilis illa virtus hospitalitas in lege
 naturali probe fundata , multisqve encomijs
 decantata , cum peregrini nihil aliud sint
 qvam hospites passivi. Cavendum tamen au-
 tumamus, ne sub illa peregrinorum acceptio-
 ne horrendum lateat periculum. Majori cum
 difficultate pro civibus haberi possunt, ubi ob-
 servandum venit Politici Schönbörneri mo-
 nitum in Polit. Lib 3. Cap. 35 : *Recipi tamen*
possunt (peregrini) quibusdam conditionibus :
nempe si bona sunt nationis, si præter meritum
suum miseri, aut religionis causa solum vertisse
videntur, si denique magna sit civium penuria,
ut necesse sit externa præsidia appetere. Incolas
 Græci vocarunt παροίκες juxta habitantes &
 ουροίκες cohabitantes, qvæ epitheta genuinam
 eorum essentiā adumbrant. Incolæ enim sunt
 qui domicilia habēt in alieno regno, omnibus
 tamen civitatis juribus non fruuntur, nec ad
 deliberationes convocantur, sed onera civilia
 sentiunt, nam pro lucro qualicunqve à Repu-
 blica prolato incommodum etjam gustare co-
 guntur, ut eleganter Arnisæus. Ad hunc ordi-
 nem redigendi sunt judæi , cum in Ægypto
 commorati sint. Veri subditi sunt, qvi ple-

no civitatis jure atque justis gaudent prærogativis, in quos definitio præcipue quadrat & de quibus nobis præcipuis sermo erit. Et ut id expeditius fiat regulam adhuc proponimus magni cujusdam Politici verbis comprehensam : *Non tantum hic quales esse subditi, quibus rebus studere debeant &c. edocendum est, sed & quos ordines illorum sint, & quantum inter se discrepent.*

CAPUT V.

Subditos omnes in duas secat classes, juxta dignitatem ipsorum propriam.

IN populosa Republica certum definitumq; subditorum numerum inire ut difficile, ita exinde nec multum utilitatis sperandum, decrepiti enim nec vectigalia omnia exponunt, nec alia commoda Reipubl. procurant, praesertim plebeij. Ordinem tamen inter subditos habere æquum censemus, alioquin detestanda eorundem sequeretur confusio, ex qua multa prodirent mala. Proinde subditi in certas distingvendi sunt classes, quod Servium Tullium fecisse observat Florus: Lib. 1. Cap. 6. ejus, inquit, solertia ita ordinata est res publica ut omnia patrimonij, dignitatis, etatis, artium, officiorumq; discrimina in tabulas referrentur,

ac si maxima civitas minime domus diligentia contineretur. Atheniensium Romanorumq; antiqvam distributionem adhibet Arnisæus his verbis: *Diviserunt igitur Athenienses & eos imitati Romani cives in tribus: item in classes, centurias, decurias etc. ite in collegia, corpora & universitates.* qvibus bene respondent apud nostrates: Satrapiæ, diecæses, præposituræ, territoria & paroœsiæ, qvæ differentiam nostrorū subditorum progignunt & illa in Jure Svecano **Konungabalken Landzlagen** Cap. I. nervose fundata. Ratione dignitatis conditionisq; subditos distingvere majoris momenti res est, cum politici in scrupulosa abeunt sententiarū divortia. Ut omne evitetur litigium, eos in duas distribuemus classes, qvarum Prima erit Nobilium & literatorum, Secunda plebejorū. Qvatvis non innotescat primā sedem Ecclesiasticis seu literatis relinqui à multis Politicis alijsq; cum non solum nobilissimum habeant objectum, scripturam sacram tractandam, præstantioremq; hominis partem curandam, verum etiam loco Dei positi sint, à qvo varijs condecorantur elogijs, ut oracula divina sufficierter evincunt. Unde Magorum dignitas apud Persas? unde Druidum splendor apud Gallos

Gallos? unde Gymnosophistarū reverentia at-
 pud Jndos? nisi eo innixa fundamēto. Jacobus
 VI. Rex Britāniæ publico edicto præcepit filio,
 ut: *Sacerdotibus primum concederet locum quod
 & animarū parētes sint & vicem Deorū gerant,*
 Propterea Titus Vespasianus, Augustus, Cæsar,
 Trajanus & plures alii reges simul & Sacerdo-
 tes erant, ut historicī bene multi dilucidius
 illud exponunt & præcipue Sveton. in Vesp.
 Aug. Cæs. ac Plin. in Panegyr. Apud Tyrios
 proximam à Rege sedem fuisse Sacerdotibus
 destinatam refert Justinus Lib. 18. Talia suis
 suffulta sunt rationibus, nobis tamen incum-
 bit positiones nostras ad genium moderno-
 rum Politicorum præsentemque rerum sta-
 tum accommodare. Nobilitas vera est ob vir-
 tutem artis vel Martis collata eminentia. Vul-
 gus nobilitatis originem divitijs adsignavit,
 qvod à Romanis manasse existimamus, qvi
 pauperi senatum ingredi non permisere. Ser-
 vius quoque Romanorum imperator juxta
 magnitudinem census senatorēs elegit, ut Li-
 vius Lib. 1. testatur. Vera tamen nobilitas o-
 pibus non est tribuenda, cūm hæ in homines
 turpes atqve infames maxime cadere possint;
 externa tamen ornamenta sunt, qvibus nobi-

titas indiget ad illustrationem sui, internam
ejus naturam non constituunt. Stoicorum
Poëtarumq; Nobilitas in sola virtute adqvie-
scit, alij ea non contenti genus & scientiam
addunt, qvæ nihil aliud sunt, qvam virtutis
cognati, ea namq; reliqua duo comprehen-
dit. Recte igitur cum Platone concludendum,
duo esse nobilitatis fundamenta : *aut virtu-
tem, dignitatem, honorem parentum: aut vir-
tutem propriam.* Diog. Laert. in vita Plat.
Ex qvo illud consectarium obiter notandum:
Illum, qvi mascula virtute nobilitatem acqvi-
sivit, laude sua minine defraudandum esse.
Triplicem nobilium gradum allegavit Schöñ
borner hac ratione: *Primo loco colloquuntur y,*
qui & sua & majorum virtute nobiles sunt, ar-
mis vel literis claritatem adepti. Secundo
gradu sunt y, qui tantum sua virtute sunt nobi-
les, accedente beneficio principis nobilitatis ju-
ra concedentis. Tertio loco sunt, qui tantum
majorum crepant imagines, propriae virtutis e-
gentes. Qvos Poëtae verbis deinde castigat:

Stemmata quid faciunt? quid prodest,
Pontice, longo
Sanguine censerì, pictosque ostendere
vultus

Majo-

Majorum, & stantes in curribus Æmylianos?

Tales nobilitatis ornamenta deposuerant, sed vere generosa pectora & majorum gloriâ & propriâ virtute coruscantia, humilitati & taciturnitati student, qvare laudibus nūquam dignis extolli queunt. Apud nos tales habent dignitatis ordinem: ut sint vel *Comites, Barones vel inferioris gradus nobiles*; Quidam Magistratus pro cuiusvis merito magna concredere sivevit officia, inter quæ hodierno tempore apud nostrates maxime eminent senatoria dignitas. Magnis etiam privilegijs stipatos esse nobiles nemini ignotum esse conjicimus. Ut virtus nobilitatem facit illustrem, ita paupertas eandem obscurat, vitæ turpitudo, artiumque sordidarum professio plane tollunt. Vespasianus contemptui habitus est quod mercaturam exercuit, multo magis illi reprehendendi, qui sordidiores amant labores agricolæ potius quam nobili convenientes. Distinctione tamen opus esse reor inter illos labores, qui jucunditatis causa &, qui actus continuo instituuntur, ex quibus professio oritur, hi generoso pectore indigni, illi aliquando liciti. Literatos vocamus, qui Musis se totos devoverunt, & illi quidem varijs addicti

facultibus Theologice, Juridice, Medica & Philosophice, quorum hic in illa, alter in alia pro virili desudat; Itaque se alij ad Philosophiam, alij ad ius civile, alij ad eloquentiam applicant, ipsarumque virtutum in alia aliis mavult excellere Cic. Lib. I. off. Jus Canonicum, ut colligit Arnisaeus, nullum facit discrimen inter nobiles & literatos, sed illos prout iisdem accipit. Ars enim liberalis primarium censetur instrumentum nobilitatem acquirendi, scientiamque vere nobiles facere confirmant multi, ut Arnisaeus: Nobilitatem filiam scientiae ex alio probavit. Necesariam ramen judicamus nobilium inaugurationem a summo principe instituendam, quae Artæ aut Marte superstruitur ut superius. Theologi sacra in pervolvunt scripturam, ex qua divina pronunciant mysteria, perterritis animis mellifluam Evangelij consolationem porrigitendo, duræ cervicis peccatoribus severissima ligis tonitrua ostendendo; Sacraenta dispensant, omnibus ecclesiæ membris & doctrinæ & probatae vitæ imitandum relinquunt exemplum. Summus Theologorum gradus Doctoralis audit, dignitas officialis pro regionum sectarumque diversitate variat, no-

stra nobis nota. *Juris consulti è jure divino,*
 gentium & civili æqvum ab iniqyo disting-
 vunt, horum alij sunt contemplativi, qvi le-
 ctionibus publicis in Academijs theoreticè le-
 gem proponunt, alij activi, qvi praxin magis
 respiciunt, actionesqve ocurrentes æqvalitati
 legum adplicant, atqve re bene dijudicata
 sententiam proclaimant, his magni interest
 menti infigere illud vulgare : *criminosam esse*
in judicando celeritatem. Jurisconsultis
 quoqve gradus Doctoralis offertur. Medici
 circa corpus curandum versantur. Ut Juris-
 consultis studium Ethicum valde commenda-
 bile, ita Medicis Physicum nec infrugiferum,
 si ad scientiam gradu Doctorali dignam adspi-
 rant. His substituuntur Chymici & Pharma-
 copolæ. Philosophi multarum in rerum indo-
 lem & naturam inqvirunt, morumqve civili-
 tati student, qvorum excellentia regio honori
 comparatur, ut alicubi Plato : *tum demum sal-*
vas futuras Respubl. scribit, si vel imperantes
Philosophentur, aut Philosophi imperent. Qvare
 Magisterij corolla ornantur capita eorum, qvi
 eximij aliquid in Philosophia præstarunt. Ad
 hanc primam classem referri potest ordo mi-
 litaris & Aulicorum agmen. Secundam clas-
 sem

sem obsident mercatores, qvod merito fieri
asserit plerarumq; rerumpubl. auctoritas, nec
non Politicorum fere omnium consensus. Apud
Romanos aliasq; gentes vili pretio habitu
sunt mercatores, qvia mercatura inter sordida
exercitia annumerata est, unde reges multos
reddiderat subobscuros. Theophilum quen-
dam imperatorem uxoris suæ negotiatoriam
navem combusisse refert Arnisæus hac incre-
patione: *eum Deus me imperatorem fecerit, tu
me nauclerum & mercatorem facere contendis.*
Nostra tamen tempora mercatoribus sua tri-
buunt suffragia, suum honorem. Ciceronis
tamen distinctionem, Lib. i. de offic. locum
& favorem habere non obstat hodiernus sta-
tus: *Mercatura, ait, si tenuis, sordida putanda
est: si copiosa, magna & multa undiq; portans
non est admodum vituperanda: atque etiam si
satiata quaestu, vel contenta potius, videtur jure
optimo posse laudari.* Certis personis conces-
sam certisque prohibitam novimus merca-
turam, qvos hic recensere molestum. Nec
minus odiosa fuerat opificum conditio apud
multos præsertim Romanos, qvibus nullum o-
pificiū tractare laudabile fuit ut Halycar. Lib.
2. testis est. Nec Lycurgus in sua Republ. arti-
fices

fices toleravit. Aristoteles Polit. Cap. 8. necessarios quidem adprobavit, non autem subditos & cives censendos. Sed praeterquam quod quotidiana reclamat experientia, audiendus in hac re est Cic. in offic. 2. de divisione rerum utilium, qui prolixis ambagibus firmisque rationibus artificum necessitatē adstruit, quem benevolus lector ipsemet inspicere dignetur. Species artificum recensere supervacaneum ducimus, primas sibi vendicant Typographi & sic deinceps. Agricolis dura quidem & laboriosa vita, at magnopere laudanda, ut Cicerro Lib. I. offici. *Omnium autem rerum ex quibus aliquid exquiritur, nihil est agriculturā melius, nil uberior, nil dulcior, nil libero homine dignius.* Rusticus honestissimus adquirendi modus ē terra, non ita magnis periculis obnoxia vita, tranquilla conscientia tutissimus mortalium thesaurus, unde in felicitatis deprædicationem excurrit Poëta :

*O fortunatos nimium sua, si bona norint
Agricolas : quibus ipsa procul discordibus
armis.*

Fundit bumo facilem victum justissima tellus.

MEMBRI SECUNDI.**CAPUT I.**

*Delineationem officii generalem & praecepit
pue obligationem Subditorum Deo
Debitam adumbrat.*

T ingenii vires permisere simplici brevitate subditorum descripsimus naturam, nunc levi brachio eorundem tangemus officium, qvod in frontispicio nos promisimus facturos. Per officia hic non munera vocationis specialia subditorum intelligenda, qvæ numero plura sunt, qvam temporis brevitas adferre sustinet, sed generales obligaciones Deo & proximo debitæ, qvæ à subditis desiderari solent, ut felicius in Republica vivatur. Ea ratione nostro instituto non prorsus ineptum judicatur generalem officii definitiōnem à Cicerone Lib. i. officiorum depictam notare: *officium, inquit, est actio moralis, qvæ regitur recta ratione, seu necessaria seu probabili juxta decalogum.* Definitio generalior hæc qvidem est, qvam substratæ materialiæ possit directe adplicari, genuinam tamen officii indolem exhibet, si eadem in specie ad subdi-

subditos referatur, eorum enim officium erga Deum, Regem & se ipsos haud incommode actio moralis salutatur recta ratione moderata, juxta decalogum. Officiorum diversitatem assignat idem Cicero his verbis: *In ipsa autem communitate sunt gradus officiorum, ex quibus, quod cuique præstet, intelligi possit: ut prima Diis immortalibus, secunda patriæ, tertia parentibus, deinceps gradatim reliqua reliquis debeantur.* Clarissimus tamen Pufendorfius paulo aliter in tractatu de officio hominis & civis Lib. I. cap. 3. trinam dilexit officiorum divisionem: *Divisio officiorū, quæ ex lege naturali homini incumbit, commodissime videtur institui secundum objecta, erga quæ ista sunt exercenda.* Quo intuitu illa in tres principales partes dispercuntur; quarum prima tradit, quomodo quis sese gerere debeat adversus Deum; altera quomodo adversus seipsum; tertia quomodo adversus alios homines. Hanc officii distributionem subditis competere existimamus. Obligatio eorum erga Deum absolute necessaria, cum salus Reipublicæ ab ipso solo dependeat, quapropter pius Magistratus subditos debitii officii erga Deum commonefacere

facere sivevit, ut in Serenissimo Rege nostro
C A R O L O XI. aliisque gloriosissimæ me-
moriæ antecessoribus ejus vivum habemus
exemplum. Officium subditorum Deo præ-
standum dupli modo contemplamur; pri-
mum in cultu Dei interno, secundum cultu
externo consistit. Illud honestas ac pias cor-
dis cogitationes de Deo omnibusque homi-
num actionibus, hoc ipsos actus externos re-
spicit. Existentiam Dei nobis demonstrat
naturæ liber, creationem clarius scriptura
sacra. Omnia rerum productionem, con-
servationem & gubernationem Deo tribu-
ere prudentis civis est. Reipublicam à Deo
ordinatam, Magistratum politicum ab ipso
coronatum, justamque Subjectionem supre-
mo Numini gratam in corde asseverabit sub-
ditus, ex quo fluit, inquit Pufendorf, Lib. I.
Cap. 4. ut eundem (scil. Deum) debeat ama-
re tanquam omnis boni autorem & datorem,
in eum sperare, ejus voluntate adquiescere, tan-
quam qui pro sua bonitate omnia optimè faci-
at, nobisq; det, que maxime expedient, eum
simile tanquam potentissimum, ei denique in
omnibus humilitate obsequi tanquam creatori
Domino ac Rectori Optimo Maximo. Secun-
dum

dum subditi officium erga conditorem in
Externo cultu maxime elucet, hoc est, cum
veneratio Dei in profundis animi penetrali-
bus radicata ad actum erumpit externum,
qvâ ratione pia pectora intimorem Divini
Numinis reverentiam non tantum verbis &
gestibus verum etiam factis ipsis declarant,
qvod devota gratiarū actione, solennium pre-
cum institutione, constanti actionum hu-
manarum Juxta legem Divinam directione,
fieri perhibet Excellentiss. Pufendorf. loco
antea citato.

CAPUT. II.

*Curam Subditorum erga seipso
depingit.*

Naturalem obligationem erga nos ipsos
ultra à natura propullulare contēdit Po-
liticus, cum illa sui admiranda sit conserva-
trix, atqve semper à destructione abhorreat.
Verum homines ipsos magnis sibi commissis
donis abuti comperiuntur, propterea non in-
conveniens foret pauca de officio proprio
differere. Tria vulgo bona mortalibus
concessa celebrantur, *animi, corporis & for-
tunae*, qvæ justam sane requirunt dispositio-
nem

nem quemadmodum enim primus æquam
promptuarii servabit dispositionem atque e-
jus rationem Domino reddet, ita homines
quicque certum sui talenti persolvent tribu-
tum: *inde ita sese componere tenetur homo,*
verba sunt Pufendorfii, *ut ne dona creatoris*
incultu perire patiatur, & ad societatem huma-
nam aliquid pro virili conferat. Corporis
cura ea ratione habenda, ut assidue observe-
tur temperantia, victus & amictus non ad
luxum sed necessitatem comparentur, ebrie-
tas & immodica venus evitentur, quia formæ
elegantiam plane tollunt, quæ divinum do-
num censendum & muta bonæ indolis com-
mendatio. Opes & divitiæ externa fortunæ
bona ad pios usus eroganda, ex illorum su-
perflua elocatione propria corpora non cru-
cianda, nec propter eorum abundantiam
cristæ extollendæ, cum indifferenter se habe-
ant, hoc est, quibusdam magno sint com-
modo, quibusdam exitio nunquam satis do-
lendo, ad quod respexit Comicus:

Quid reliqui est, quin habeat, quæ quidem in
homine dicuntur bona.

Parentes, patriam incolumem, amicos, genus,
prognatos, divitias.

Atq; hæc perinde sunt, ut illius animus, qui
ea possidet: (mala).

Qui uti scit, ei bona: illi qui non utitur recte,
Majori diligentia industrio civi laborandum
circa officium, qvo animæ bona promoven-
tur, siquidem illa nobilior hominis pars est.
Fluxum & fragile cernitur corpus humanum,
anima vero immortalitatis corona ornatur,
qvare homini incumbit auxiliante Deo hono-
rificas ei parare vestes, qvas olim sibi induere
possit, in hac mortalitate virtuti assidue invigi-
lare, & abominabilia vitia depellere. Huc spe-
ctat qvoq; vitæ defensio, qvam late autem illa
se extendit prolixè ostendunt juris consulti,
qvorum rationes referre Politico non con-
venit, hoc tantum addimus: corporis & vi-
tæ conservationem ingenuo civi esse sectan-
dam, qvare nec præceps se imminentibus
periculis committet, vitam enim sibimet ipsi
non dedit, ergo eandem nec in discrimen
constituere multo minus adimere debet. Ho-
nestæ famæ defensionem arripere tenentur
omnes, cum fama auro præstantior & bona o-
pinio tutior sit pecunia, ut argute Publius.
In summa Christiani subditi est: omnes a-
ctiones ita dirigere, ut feliciter in Republ.
debat

debat, & mortalitatis æqvore penetrato per fidem in æternis palatiis triumphet!

CAPUT III.

*Subditorum officium erga proximum præser-
tim Magistratum Politicum demonstrat,
cum Epilogo adhortatorio.*

Succedit nunc officii consideratio erga proximum. Non sufficit Deo adhærere, si bi benefacere, sed reqviritur etiam omnibus & præcipue illis cum qvibus consuetudine juncti sumus bene velle. Dupli fundamento innixus Politicus officium hoc in duo distinxit hæmisphæria superius generaliter omnes in universum respicit, inferius speciale certarum personarum obligationes examinat, de utroqve sic profiteatur. Eorum aliqua proveniunt ex communi obligatione, qua creator omnes homines ut tales inter se devincentos voluit: aliqua autem ex certo instituto per homines introducto aut recepto, vel ex certo hominum statu adventitio promanant. Illa cuilibet erga quemlibet exercenda, hac autem non nisi erga certos, posita certa conditione aut statu. Universales istæ obligationes tres potissimum recensem-
tur,

tur, quæ cunctos mortales in genere feriunt, prima est: *Ne quis alterum lœdat*, secunda: *ut quisque alterum hominem estimet atq; trætet, tanquam naturaliter sibi æqualem seu ut eque hominem*; Tertia: *ut quilibet alterius utilitatem, quantum commode potest promoveat*. Hæc ille, particulares verò obligaciones certas personas tangentes numero plures sunt, ut *paciscentium, sermocinantium, jurantium & id genus*. Nos relictis his ad alia accedamus necesse est, quæ proprius ad forum nostrum faciunt. Subditi mutua quidem officia sibi invicem debent, multo tamen paratiora Magistratui Politico, ut in genere variis adstruximus rationibus supra in Cap. 3. nunc specialiora nonnulla pro instituti ratione colligemus. Officia subditorum vario colore polita promunt Politici, qvin & lex svecana *Konunga Bälken Landzlagen* Cap. 5. multa statuta à nostris repetit. Si quidem omnis actio humana ex candore cordis metitur, non absconum foret primo loco ponere reverentiam & honorem principi tradendum, non tantum illum, qui externis affectibus cluit, verum etiam internum, in animi occultiori abyssō radicatum. Subditi

ante omnia jubentur Magistratum amare, pro illo calidas preces fundere, ut vel sacra pagina sat superque declarat. Princeps publica onera humeris suis habet imposita, quæ portare non sustinet sine sublevatione civium, cuius specimen primum edunt: amor sincerus, animæ benevolentia, candoris splendor, cordis fausta quæque optantis votum. Talia intimè congregata in apricum procedant oportet, ut omnimodam venerationem Majestati debitam persolvant. Summæ potestati obedire jubet lex Dei, syadet ratio, confirmat eruditorum consensus. Duobus autem modis illud effectui dari exprimit Bœclerus Dissertat. Polit. 3. pag. 333. his verbis: *Parere complebitur Duo. 1. ne resistatur aut obviam veniatur summa potestati. 2. ut impleatur, agatur, omittatur, quod summa potestas jubet aut vetat.* Unum hic symbolum civium singulis: mihi iussa capessere fas est. De legitimo omnibusque plausibili principe illud procedere, extra controversiæ aleam est, sed major lis inter Politicos fovetur de obseqvio Tyranni: *An armis ei resistere queant subditi?* Affirmativam tueruntur multi, quorum catervam inquirere non expedit, negativam arripiunt Excellentiores

ut Arnisæus, Bœclerus & alij. Nos cum illis ita concludimus: nequaquam licere subditis contra tyrannum arma capere, cum juste plecti possint à Deo occultis quibusdam de causis ut Politicus differit, & cum illo alij perplures. In ijs, qvæ directe contra Deum pugnant, illud Apostoli valere existimamus: Oportet Deo magis obedire quam hominibus. Ad externos tamen actus erumpere difficile, tutius monitu Bœcleri in Dissertat. Polit. 16. subditis inculcandum ut: preces, supplicationes & admonitiones opponant. Fuga etiam interdum satis locum habet. Vis & arma verò an locum habeant, & quando, queritur? ubi scutum, quod favorabile præ cœteris armorum genus est, in extremis casibus aliqui permittunt, gladium negant Vid. Grotium. Lib. 1. Cap. 4. Hanc sententiam quoq; fovet Henricus Henning in observationibus ad Grotium, Lib. 1. Cap. 4. quam coronidis loco subnectere libet: Ut breviter dicam quod sentio, subditus, qui vere talis est, nullo modo vel prætextu sine gravissimo læse majestatis criminе suo principi etiam crudelissimo manus inferre, & illum sub dulci libertatis specie tollere de medio potest. Tributum Magistratui à subditis solvendum, succincte com-

probat scriptura sacra & etiam Exemplum sal-
 vatoris, qvi ipse met censum exposuit. Adsti-
 pulantur etiam profanæ historiæ hunc in mo-
 dum : *Neg, qvis gentium sine armis, neqve ar-*
ma sine stipendij, neqve stipendia sine tributis
baberi possunt Tacit. 4. Hist. Subditorum
 qvoqve studia postulantur in opere militari, ut
 vis externa disruptur, ingruens periculum
 propulsetur & jucunda pax recipiatur. De par-
 ticularibus subditorum officijs jam instituere-
 tur tractatus, sed tempore destituti vela cōtra-
 here cogimur binâ admonitione ad subditos
 svecanos, sive Nobiles sive ignobiles, sive eccl-
 esiaſticos, sive ſeculares, prima hoc tenet consili-
 um: *ne qvis ullum officium in Republ. affeſſet aut*
fufcipiat, ad quod ſeſe ineptum deprehendit; ſe-
 cunda talem investigat pervasionem: ut fufce-
 pti officij ab omnibus, qvorū interest, vigilan-
 tissima habeatur cura. His præſtitis viget Res-
 publica & impletur desideriū Sereniss. ac Po-
 tentissimi Regis nostri Caroli XI, qvem Deus
 Optimus Maximus cum Regia Familia salvum
 & ſospitem in Nestorios annos conſervet,
 pacatum imperium constituat & illud larga
 benedictione progressuq; coronet. Virtutum
 ſcientiarumque acervus in Svecorum Davide

inventus exteris manet terrori, indigenis
 perpetuae admirationi, firmissimo solatio, &
 inexplicabili commodo: *Vestrum igitur est,*
o subditi Magistratui tanto non maledicere, sed
benedicere. *Quia bonum estis nacti gratias*
ex animo agite Deo, magnum enim est bonum
bujus vite, sub imperio boni Magistratus vive-
re. *Cavete ergo Magistratui nostro maledicatis*
vel minus honorifice de eo sentiatis & in eum
maledicta & convitia evomatis. *Magistratus*
debet esse inviolabilis, quia à Deo est & imago
Dei est & loco Dei est. *Regem honorate & tol-*
erate propter conscientiam, proper pñnam etiam
eam, quæ à Magistratu convitiis & maledictis
laeso justè infligi potest, immò, propter Deum.

Cui Laus, honor & Gloria in secula
 nunquam terminanda, Amen.

Politissime Dn. ERICE HUMBLEA/

commiles & amice dilecte.

Enè omnino & sapienter DEO, REGI,
PATRIÆ inserviunt illa ingenia, quæ
pro conservatione boni publici fidel-
tèr sudant. Nam ut in suis doctissimis
officiorum libris monet CICERO.

Magistratum debere vitare, inter vicia cætera, et-
jam omnem avaritiae suspicionem; præsertim cum
Republicarum negotia, in qvoeunque demum statu
& gradu vivatur, quæstui habere, non modo turpe sit,
sed & sceleratum, & nefarium. Ita censeo qvaslibet
generosas mentes debere & suo se metiri pede, nec
volare altius; qvam plumarum auxilia corpora levant,
Solis officium est hoc universum illustrare, nec sua
munera negligit Luna, noctis fax & regina. Turpe
graculo viribus & volatu contendere cum Aquila, sed
nec gloriosum Cygno peperisse columbarum ova, ser-
vent omnia naturæ legem, ut conservent harmoni-
am mundi. Deum dare regibus summam maje-
statem, Tacitus dixit; credo, cum omnis potestas
sit à Numine, inde quoqve pendere Dignitatem
& Eminentiam Regalem; Sed subditis obsequi
gloriam esse relictam idem scriptor prodidit, & cum
illo senior orbis, & tu pariter Dn. HUMBLEA
in hoc egregio subditorum scrutinio, qvod utinam
accuratiōri manu tractassent nonnulli, vix tot exta-
rent invectivæ voces in sancta Regnantium folia &
auspicia. Vale

à Tuo

D. ACHRELIO.

Peregrinatio & Politissimo

Dn. ERICO P. HUMBLA.

Philosophiae CANDIDATO dignissimo

Generosus Juvenis labores quantumvis arduos
Gadire, dolores exhaustire & graviora pericula
obire amat, ut Sapientiam, quae nec incendio eri-
pitur, nec naufragio absorbetur, & inter ipsas re-
gnorum concussions ac motus inconcessa manet, a-
nimum suum excolat, satis gnarus se eam imbutum
falsa reprobaturum, & vera recepturum. Hujus
rei, peregrinie Dn. CANDIDATE, insigne docu-
mentum omnibus aqvis estimatoribus de subditis
eorumq; officijs præcipuis. Tu a hæc disputatio exhibes.
Et ut materia elegisti, si in tanta festinatione elegere
licuit, in qua utilitas & savitas certant, ita inge-
nij tui industria in hoc haud facili negotio con-
spicitur. Quamobrem gratulor tibi tam egregiam
industriam, felicem memoriam ac judicium acutissi-
mum! gratulor tibi quod labores tuos eo feliciter
provexeris, ut haud multum restet, quin ultimam
studio philosophico brevi imponas manum! gratu-
lor genitoribus tuis senio jam ferè confectis, Cum
etisq; tibi sanguine junctis, tam peregrinum filium
tam exoptabilem cognatum, tamque jucundum affi-
uem! gratulor denique mibi doctissimum sympathi-
otam & amicum planè candidum & vivas porro diu
felix sospesque Deo, Regi, & patriæ, quibus natus es,
& tandem charus cælo aeternum valeas! sicut ex a-
nimō optat & vovet,

ANDREAS Nyman.
Sud.

VIR O-Juveni

In omni disciplinarū & artium scientiā exactissimo,
Dn. E R I C O H U M B E L
Philosoph Candidato per industrio, de subditis eorum;
officii serudite eleganterq; differenti; Ut antehac Præ-
ceptor multūm honorando, ita amico & fautori
multis nominibus perpetim colendo, affectu
sincero ac prolixo gratulabatur:

JAm benē lustraras placidi Ladonis aellas,
Ardalides prolem te posuere suam;
JGrex apium flores celebri qvia condit in OEthā,
Atqve tui capitis pendula sertā micant.
Qvid mirum, Chlorin virides tibi tingere crines,
Cum legat hæc nullas te sine flava rosas?
Cernite Papyrium, Charites, de Pallade natum;
Ajum vel Calchan nempe putetis eum!
Nomen Phœbe dabus HUMBLÆ, sed nominis omen
Flora citò monstrans, sertā probata parat.
Leda novum ferris partum peperisse; qvid obstar?
Rarius est qvod jam fata tulisse patet.
Consus erit, si non pateris svadela vocetur,
Non Astræa negat, qvod Themis ipsa jube.
Calliope, croceas dum spiras nectere pergis
Cultori, Nobis dic, qvid agamus ei?
Pergite! prædicti hoc: è Delo carmina, svavi
Idalio venerem, Phocide fertे lyram!
Obseqvimus Nymphæ, dulcis modò. præsit Arion:
Non mora; sic claudit carmine vota mea.
Incola tu Thymbræ qvæ cantibus omnia completa,
Rite caput cinget docta corona tuum.

JOHANNES RUNGJUS.

D. 1886. 6128.